

POSTANOWIENIE

23 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 23 sierpnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa W. F. i J. F.
przeciwko Bank S.A. w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank S.A. w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 27 października 2022 r., I ACa 295/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 11 stycznia 2022 r., I C 118/21, Sąd Okręgowy w Elblągu ustalił, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy o kredyt denominowany do franka szwajcarskiego zawartej 21 kwietnia 2008 r. pomiędzy powodami (kredytobiorcami) a poprzednikiem prawnym pozwanego banku oraz zasądził od pozwanego banku rzecz powodów 120 403,95 zł tj ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 18 stycznia 2020 r. tytułem zwrotu zapłaconych rat kredytu.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd drugiej instancji oddalił apelację banku.

Sąd odwoławczy ocenił, że zakwestionowane przez kredytobiorców postanowienia umowy kredytu, pozwalające bankowi jednostronnie ustalać kurs waluty denominacji, zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny i rażąco naruszały ich interes jako konsumentów, a ponadto dobre obyczaje. Kredytobiorcy

nie mogli ustalić jakimi kryteriami kierował się bank określając kursy waluty w tabeli kursowej. Nieważność umowy kredytu wynikała z kolei z braku możliwości dalszego utrzymania jej w mocy, ponieważ po usunięciu mechanizmu denominacyjnego luka w umowie nie może być w warunkach polskiego systemu prawnego uzupełniona. Nienależność świadczenia wynika zaś z odpadnięcia podstawy świadczenia. Sąd Apelacyjny analizując wymagalność zobowiązania z tytułu świadczenia nienależnego stwierdził, że jest ona uzależniona od wezwania bezpodstawnie wzbogaconego do zwrotu (art. 455 k.c.); zobowiązanie to ma charakter bezterminowy. Nadmieniał, że kredytobiorcy wzywali bank do zapłaty przedprocesowo, a także złożyli wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, o którym bank został zawiadomiony, a mimo to jego przedstawiciel nie stawiał się na wyznaczony termin posiedzenia 17 stycznia 2020 r., co skutkowało tym, że co najmniej od dnia następnego bank pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia na rzecz kredytobiorców. Odnosząc się do podniesionego przez bank zarzutu skorzystania z prawa zatrzymania Sąd drugiej instancji uznał go za niezasadny, gdyż umowa kredytu jest wprawdzie umową dwustronnie zobowiązującą, ale nie jest umową wzajemną, co wyklucza stosowanie art. 496 i 497 k.c.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący bank uzasadnił potrzebą wykładni:

1) art. 385¹ § 2 k.c. co do tego, czy w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej wobec eliminacji postanowień dotyczących sposobu przeliczeń uznanych za abuzywne umowa ta może wiązać strony w pozostałym zakresie, a także tego, jakie warunki musi spełniać umowa, aby jej utrzymanie w mocy mogło być możliwe;

2) art. 69 ustawy Prawo bankowe poprzez rozstrzygnięcie, czy umowa kredytu stanowi umowę wzajemną – co wiąże się z możliwością skutecznego zgłoszenia przez bank zarzutu zatrzymania świadczenia;

3) art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. w odniesieniu do tego, czy w razie braku możliwości utrzymania w mocy umowy

kredytu wskutek występowania w niej postanowień abuzywnych, roszczenie kredytobiorców o zwrot spełnionych świadczeń staje się wymagalne z chwilą upływu terminu wskazanego w wezwaniu do zapłaty, czy dopiero po pouczeniu kredytobiorców przez Sąd o skutkach stwierdzenia nieważności oraz podtrzymaniu przez powodów żądania stwierdzenia nieważności umowy kredytu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy, że:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej w oparciu o wywodzoną przez bank argumentację dotyczącą możliwości utrzymania w mocy umowy kredytu. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub wadliwym zakwalifikowaniu umowy kredytu jako umowy kredytu denominowanego do waluty obcej.

Skarżący bank poruszył też problematykę podniesionego zarzutu zatrzymania. Na podstawie art. 487 § 2 k.c. umowa wzajemna polega na wymianie świadczeń: jedna strona świadczy na rzecz drugiej, a w zamian otrzymuje świadczenie od drugiej strony umowy. Świadczenia wzajemne powinny być spełniane jednocześnie, chyba że umowa lub ustawa stanowi inaczej (art. 488 § 1 k.c.). Zatem strony mogą postanowić, że jedna ze stron spełnia swoje świadczenie wcześniej, lecz przynajmniej z charakteru świadczeń wzajemnych powinna wynikać możliwość ich jednoczesnego świadczenia. W umowie kredytu nie jest możliwe

jednoczesne spełnienie świadczeń stron. Jednoczesna wypłata kredytu i jego spłata pozbawiłyby umowę jakiegokolwiek sensu. Umowa kredytu nie jest umową wzajemną. Świadczeniami wzajemnymi mogą być tylko świadczenia różnorodnjawe (wyrok SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, OSNC-ZD D/2022, poz. 44). Świadczenia pieniężne mogą być świadczeniami wzajemnymi tylko pod warunkiem, że mają zostać spełnione w różnych walutach (umowa sprzedaży waluty obcej). Niezależnie jednak od kwalifikacji umowy kredytu jako wzajemnej albo niewzajemnej prawo zatrzymania może przysługiwać tylko w przypadku świadczeń różnorodnjawych. W uchwale 7 sędziów z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23, Sąd Najwyższy uznał, że prawo zatrzymania nie przysługuje stronie, która może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelnością drugiej strony.

Bank nie wykazał też wątpliwości co do daty wymagalności roszczenia o zwrot świadczeń zapłaconych przez kredytobiorców w wykonaniu nieważnej umowy kredytu, a w konsekwencji daty, od której należy liczyć odsetki za opóźnienie. Otóż ze względu na przyznaną kredytobiorcy będącemu konsumentem możliwość podjęcia decyzji co do sanowania klauzuli abuzywnej roszczenie takie staje się wymagalne dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę – konsumenta decyzji w tym zakresie. Zawezwanie do próby ugodowej dostatecznie ujawniło wolę powodów niezwiązania umową i od tej daty można mówić o wymagalności świadczenia, a w rezultacie o należnych odsetkach – art. 455 k.c. (zob. uchwałę składu 7 sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 9/2021, poz. 56, postanowienia SN z 30 sierpnia 2022 r., I CSK 2910/22, z 26 marca 2024 r., I CSK 590/23). Jednocześnie z zakwestionowaniem ważności umowy przez kredytobiorcę rozpoczyna się bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kredytu, gdyż także bank może już wówczas wezwać kredytobiorcę o zwrot swojego nienależnego świadczenia (pkt 4 powołanej wyżej uchwały SN z 25 kwietnia 2024 r.). Wyrażona w niniejszej sprawie ocena Sądu Apelacyjnego co do momentu powzięcia przez kredytobiorców decyzji o niezwiązaniu umową nie budzi zastrzeżeń.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[SOP]

[ms]